

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-58>

УДК 658.012.4:336.717:657.6

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ТА АУДИТ В КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ

FINANCIAL MONITORING AND AUDIT IN CORPORATE GOVERNANCE

Романчукевич Віталій Вікторович

доктор економічних наук, професор,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9393-5590>

Кириченко Віктор Русланович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3760-2481>

Romanchukevych Vitalii, Kyrychenko Viktor

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Стаття присвячена дослідженню ролі системи фінансового моніторингу та аудиту в забезпеченні ефективного корпоративного управління. Розглянуто сучасну нормативно-правову базу України у сфері фінансового моніторингу (зокрема, Закон України «Про фінансовий моніторинг» 2020 р.) та аудиту, вимоги регуляторних органів (НБУ, НАЗК тощо) до корпоративного сектору. Проаналізовано останні дослідження та публікації, що висвітлюють український та міжнародний досвід впровадження фінансового моніторингу і аудиту в практику корпоративного управління. Виявлено актуальні виклики (такі як протидія відмиванню коштів, забезпечення прозорості, ризики в умовах цифровізації та геополітичних змін) і тенденції розвитку системи фінансового моніторингу та аудиту. Наведено висновки щодо значення інтеграції фінансового моніторингу та аудиту в систему корпоративного управління для підвищення прозорості, підзвітності та стійкості корпорацій.

Ключові слова: корпоративне управління; фінансовий моніторинг; внутрішній аудит; зовнішній аудит; запобігання відмиванню коштів; комплаєнс; антикорупційний контроль; фінансовий контроль; ризико-орієнтований підхід; законодавство України.

The article is devoted to an in-depth and comprehensive study of the role, structure, and practical significance of the financial monitoring and audit system in ensuring effective, transparent, and sustainable corporate governance in Ukraine. Particular attention is paid to the current regulatory and legal framework governing financial monitoring and auditing, including the provisions of the Law of Ukraine “On Financial Monitoring” (2020), the Law “On Auditing of Financial Statements and Auditors’ Activities”, and the standards established by the National Bank of Ukraine, the National Agency on Corruption Prevention, and the Ministry of Finance of Ukraine. The article examines how these regulations interact and complement each other to form an integrated institutional mechanism for preventing money laundering, combating corruption, ensuring ethical conduct, and improving the reliability, comparability, and credibility of financial reporting within modern corporations. The paper also reviews recent scientific research, analytical reports, and international best practices that demonstrate the gradual convergence of Ukrainian financial monitoring procedures with European Union directives, FATF recommendations, and OECD corporate governance principles. Emphasis is placed on identifying the most pressing challenges faced by corporations, including the need to enhance compliance culture, strengthen internal control systems, adapt to global digitalization, cybersecurity risks, sanctions pressure, and geopolitical instability. The results of the study underline the growing importance of incorporating financial monitoring and audit tools into the corporate governance framework as a strategic component of risk management, accountability, and long-term resilience. It is concluded that systematic application of the risk-based approach, combined with transparent internal and external audit mechanisms, helps increase investor confidence, corporate reputation, and alignment with international standards of financial integrity and responsible management.

Keywords: corporate governance; financial monitoring; internal audit; external audit; anti-money laundering; compliance; anti-corruption control; financial control; transparency; risk-based approach; Ukrainian legislation; FATF standards; EU directives; corporate ethics; sustainability.

Постановка проблеми. Ефективне корпоративне управління неможливе без належних механізмів контролю та нагляду за фінансовою діяльністю підприємства. Світовий досвід корпоративних скандалів і фінансових криз засвідчив, що недостатній фінансовий контроль та слабкий аудит призводять до викривлення фінансової звітності, втрат довіри інвесторів і навіть банкрутств компаній [1]. У відповідь на це, протягом останніх десятиліть сформувалася практика посилення ролі фінансового моніторингу та аудиту в системі корпоративного управління. Фінансовий моніторинг, особливо в аспекті запобігання легалізації кримінальних доходів і фінансуванню тероризму (Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism, AML/CFT), став невід'ємною частиною управлінських процесів, а вимоги до нього закріплюються законодавчо. Аудит – як внутрішній, так і зовнішній – відіграє ключову роль у забезпеченні достовірності фінансової інформації та дотриманні компанією законодавчих і етичних норм.

Для України питання інтеграції фінансового моніторингу та аудиту в корпоративне управління набуло особливої актуальності у зв'язку з євроінтеграційними прагненнями та необхідністю підвищення прозорості бізнес-середовища. Прийняття у 2020 році нового Закону № 361-IX «Про запобігання і протидію легалізації (відмивання) доходів...» (неформально – закону про фінансовий моніторинг) стало вагомим кроком у реформуванні національної системи фінансового моніторингу [2]. Одночасно, удосконалюється нормативна база аудиту, впроваджуються міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиторської діяльності, створюються системи незалежного нагляду за аудиторськими послугами. Проте залишається проблематика практичного впровадження цих норм у корпоративне управління: чи готові українські компанії та їх органи управління дотримуватися нових вимог, як ефективно наглядові ради контролюють виконання процедур фінансового моніторингу, чи достатньо незалежним є зовнішній аудит?

Необхідно визначити, яким чином система фінансового моніторингу та аудиту може підсилити корпоративне управління компаній, які існують виклики при впровадженні відповідних вимог (особливо в українському контексті), та яких заходів слід вжити, щоб адаптувати найкращий міжнародний досвід у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема фінансового моніторингу та аудиту в корпоративному управлінні широко висвітлюється як у міжнародній, так і в українській літературі. Зарубіжні дослідники наголошують на зростаючому значенні функцій GRC (Governance, Risk management, Compliance) у системах внутрішнього контролю компаній [1]. Зокрема, сучасні підходи до корпоративного управління розглядають ризик-менеджмент, комплаєнс (відповідність вимогам) та фінансовий моніторинг як ключові компоненти внутрішнього контролю, що забезпечують стійкість бізнесу до невизначеностей та запобігають фінансовим злочинам [1]. Окремо досліджується роль аудиторських комітетів і незалежного аудиту: встановлено, що належним чином організований аудит підвищує якість і достовірність фінансової та нефінансової звітності, сприяє прозорості і довірі з боку інвесторів [1]. Наприклад, у новітніх рекомендаціях ЄС та міжнародних стандартах (ISO 37000:2021 – «Governance of Organizations») наголошено, що аудиторська перевірка має охоплювати не лише фінансові показники, а й нефінансові аспекти діяльності (ESG-інформацію), підкреслюючи етичну та соціальну відповідальність корпоративного управління [1].

Як було зазначено Волошиною О.В., аудит у корпоративному управлінні сьогодні розглядається як не просто контрольна функція, а як стратегічний інструмент оцінки ризиків, підвищення ефективності управлінських процесів та формування довіри між власниками, менеджментом і зацікавленими сторонами. Дослідниця підкреслює, що системний і незалежний внутрішній аудит забезпечує реальний вплив на результативність бізнесу, сприяє попередженню втрат ресурсів та підвищенню якості корпоративного управління [3]. Самошкіна І. Д. та Литвиненко Є. О. відзначили, що аудит виступає продовженням системи фінансового моніторингу, забезпечуючи перевірку достовірності отриманих даних, оцінку ефективності управлінських рішень і підвищення прозорості діяльності підприємства [4].

В Україні питання фінансового моніторингу в корпоративному секторі активно досліджується після оновлення законодавства у 2020 році. Провідні аудиторські та консалтингові фірми, такі як KPMG, опублікували аналітичні огляди щодо впливу нового закону про фінмоніторинг на бізнес та очікуваних змін у процедурах комплаєнс [2]. Матеріали висвітлюють впровадження ризико-орієнтованого

підходу (risk-based approach) у перевітках, нові вимоги щодо ідентифікації клієнтів та кінцевих бенефіціарів, посилення відповідальності за порушення. НБУ надав роз'яснення щодо застосування нових правил фінансового моніторингу у сфері грошових переказів та банківських операцій акцентуючи на необхідності дотримання міжнародних стандартів (рекомендацій FATF, директив ЄС) при здійсненні внутрішніх процедур банками [5].

Також заслуговують на увагу публікації, присвячені ролі внутрішнього аудиту та аудиторських комітетів у корпоративному управлінні. Зокрема, юридичні огляди реформ корпоративного законодавства України 2021–2023 рр. відзначають, що для публічних акціонерних товариств і банків впроваджено обов'язкові комітети наглядової ради (у тому числі комітет з аудиту) та передбачено можливість створення служби внутрішнього аудиту, яка підпорядковуватиметься безпосередньо комітету з аудиту [6]. Наглядом радам поставлено завдання контролювати цілісність фінансової інформації, аналізувати облікову політику, щорічно оцінювати ефективність системи внутрішнього аудиту та рекомендувати призначення чи звільнення керівника служби аудиту [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну увагу науковців до питань фінансового моніторингу та аудиту, низка аспектів їх інтеграції у систему корпоративного управління залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, відкритими є питання практичної реалізації вимог AML/CFT у внутрішніх процесах компаній, ефективності контролю з боку наглядових рад і комітетів, забезпечення реальної незалежності зовнішнього аудиту та узгодження дій між комплаєнсом, внутрішнім аудитом і ревізійними структурами. Також потребує подальшого аналізу вплив сучасних викликів – війни, санкцій, цифровізації та розвитку фінансових технологій – на здатність корпоративного сектору забезпечувати прозорість, підзвітність і фінансову стійкість.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз та узагальнення ролі фінансового моніторингу і аудиту в системі корпоративного управління, з акцентом на українському законодавстві й практиці останніх років та врахуванням міжнародного досвіду. Зокрема, дослідження прагне: (1) окреслити сучасну нормативно-правову базу України у сфері фінансового моніторингу та аудиту, (2) виявити, як ці механізми інте-

гровані у корпоративне управління (через політики, структури і процедури компаній), (3) висвітлити існуючі виклики та новітні тенденції (технологічні, регуляторні, геополітичні) у зазначеній сфері, та (4) сформулювати рекомендації щодо посилення фінансового моніторингу й аудиту задля підвищення ефективності корпоративного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні законодавче підґрунтя фінансового моніторингу суттєво оновилося з набранням чинності Закону України № 361-ІХ від 28.04.2020 р. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів...» (далі – Закон про фінансовий моніторинг). Цей закон гармонізував вітчизняні правила фінансового моніторингу з європейськими стандартами та рекомендаціями [10]. Ключові новації включають підвищення порогової суми фінансових операцій, що підлягають обов'язковому моніторингу, з 150 тис. грн до 400 тис. грн., а також перехід до ризико-орієнтованого підходу у здійсненні моніторингових перевірок. Ризико-орієнтований підхід означає, що інтенсивність та глибина перевірки клієнтів і операцій залежить від оцінки ризиків відмивання коштів/фінансування тероризму: суб'єкти фінмоніторингу мають ідентифікувати операції та контрагентів з підвищеним ризиком і приділяти їм більше уваги.

Закон 361-ІХ також розширив коло суб'єктів первинного фінансового моніторингу – тобто установ і осіб, на яких покладено виконання вимог цього закону. До традиційних суб'єктів (банки, страхові компанії, професійні учасники фінансового ринку) додано нових: аудитори, бухгалтерські компанії, податкові консультанти, оператори обміну віртуальних активів (криптовіржі) та інші. Включення приватних аудиторів і бухгалтерів означає, що навіть незалежні фахівці, які надають фінансові послуги, зобов'язані здійснювати належну перевірку клієнтів і повідомляти про підозрілі фінансові операції. Вимоги до криптовалютних бірж та сервісів обміну – це відповідь держави на нові виклики фінансових технологій, адже криптоактиви можуть використовуватися для відмивання коштів; відтепер такі оператори мають впроваджувати процедури KYC (Know Your Customer) та моніторити транзакції аналогічно до банківського сектору.

Важливим нововведенням стало зобов'язання платіжних систем та провайдерів платіжних послуг супроводжувати грошові перекази повною інформацією про платника і отримувача [7].

Крім Закону 361-IX, система фінансового моніторингу регулюється підзаконними актами. Окремі регулятори випускають власні нормативи: НБУ – для банків і небанківських фінансових установ, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) – для професійних учасників ринку цінних паперів та товарних бірж, Міністерство юстиції – для нотаріусів та адвокатів тощо. Таким чином, на рівні регуляторної бази створено комплексну систему вимог, яка охоплює різні сектори економіки та типи підприємств, що можуть бути використані для відмивання доходів чи інших фінансових зловживань.

Аудит у широкому розумінні охоплює дві взаємопов'язані складові: внутрішній аудит (що здійснюється внутрішнім підрозділом компанії або найманим внутрішнім аудитором) та зовнішній аудит (незалежна перевірка фінансової звітності, яку проводять аудиторські фірми).

У міжнародній практиці сформувалися принципи, за якими внутрішній аудит є елементом так званої «третьої лінії захисту» в моделі управління ризиками та контролю. В Україні законодавство тільки формує цю практику: хоча вимоги щодо обов'язкового створення внутрішнього аудиту існують поки що переважно для банків та окремих фінансових установ, нове законодавство про акціонерні товариства дозволяє всім великим компаніям запроваджувати службу внутрішнього аудиту та вимагає від наглядових рад щорічно оцінювати її роботу.

Зовнішній аудит забезпечує незалежну оцінку фінансової звітності компанії та відповідність її обліку встановленим стандартам (в Україні – національним П(С)БО або МСФЗ для публічних компаній). У корпоративному управлінні зовнішній аудит є запорукою захисту прав акціонерів та інвесторів. Українське законодавство (Закон «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та ін.) встановлює обов'язковий аудит для великих підприємств, банків, страховиків, публічних акціонерних товариств та інших фінансових установ. Крім того, регулятори можуть вимагати спеціалізованих аудиторських перевірок (наприклад, аудит на відповідність вимогам НБУ або перевірка системи фінансового моніторингу на підприємстві).

Сучасні тенденції підкреслюють, що зовнішній аудит має виходити за межі суто фінансової перевірки. У деяких випадках вимагається залучення зовнішнього аудитора до перевірки певних операцій з точки зору справедливості:

приклад – законодавство зобов'язує публічні акціонерні товариства залучати незалежного аудитора для підтвердження, що значні правочини або правочини із заінтересованістю відповідають ринковим умовам [6]. Це приклад того, як зовнішній аудит інтегрується в процес ухвалення управлінських рішень, захищаючи компанію від можливих збитків через недобросовісні дії посадових осіб або мажоритарних акціонерів.

Таким чином, аудит – внутрішній і зовнішній – є інструментом підзвітності та прозорості в корпоративному управлінні. Він забезпечує незалежний погляд на фінансові операції та позицію компанії, підвищує довіру до менеджменту з боку власників, кредиторів, регуляторів. Ефективна робота аудиту знижує ймовірність фінансових махінацій, корупційних схем і інших порушень, що можуть поставити під загрозу стає функціонування бізнесу.

У корпоративному секторі України впровадження фінансового моніторингу та аудиту регламентується як загальними вимогами закону, так і специфічними нормами регуляторів. Національний банк України (НБУ), як мегарегулятор фінансового ринку, виконує провідну роль у нагляді за дотриманням вимог фінансового моніторингу банками та небанківськими фінансовими установами. НБУ встановлює обов'язкові до виконання правила з протидії відмиванню коштів для піднаглядних установ і контролює їх виконання [9]. Згідно з офіційними роз'ясненнями НБУ, моніторинг відповідності (compliance monitoring) визначається як діяльність з виявлення незаконних доходів та боротьби з фінансуванням тероризму в банківській системі. Банки зобов'язані здійснювати ідентифікацію та верифікацію клієнтів, аналізувати їхні фінансові операції, і у разі виявлення підозрілих транзакцій – повідомляти про них Державну службу фінансового моніторингу (Уповноважений орган, що виконує функції фінансової розвідки). НБУ, своєю чергою, діє відповідно до міжнародних стандартів, таких як 40 Рекомендацій FATF та положень Європейських директив у сфері боротьби з відмиванням грошей [9], постійно оновлюючи свої нормативно-правові акти для відповідності сучасним викликам. Наприклад, після прийняття Закону №361-IX НБУ привів у відповідність свої інструкції щодо фінансового моніторингу, впровадив вимоги до управління ризиками легалізації коштів у банках, встановив порядки дистанційної ідентифікації клієнтів тощо.

Окрім НБУ, інші органи теж відіграють роль у формуванні практики фінмоніторингу та аудиту в корпоративному секторі. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), хоча й не є фінансовим регулятором, встановлює вимоги щодо антикорупційних заходів у діяльності підприємств. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», низка підприємств зобов'язані запроваджувати антикорупційні програми – внутрішні політики, що визначають правила і процедури запобігання та виявлення корупції в діяльності юридичної особи [10]. Зокрема, така програма є обов'язковою для державних, комунальних підприємств та компаній з державною часткою понад 50%, якщо вони перевищують визначені порогові показники (понад 50 працівників і 70 млн грн доходу), а також для приватних компаній, які беруть участь у великих публічних закупівлях (на суму від 20 млн грн). Антикорупційна програма має включати призначення уповноваженої особи (комплаєнс-офіцера) з питань запобігання корупції, яка відповідає за реалізацію цих заходів [10]. Хоча НАЗК наразі не затверджує такі програми (вони впроваджуються самостійно підприємствами), Агентство видає методичні рекомендації і проводить моніторинг їх виконання. Фактично, антикорупційна програма є елементом внутрішнього контролю та комплаєнсу, доповнюючи фінансовий моніторинг в ширшому сенсі (орієнтуючись на запобігання хабарництву, нецільовому використанню активів, конфлікту інтересів тощо). Таким чином, вимоги НАЗК стимулюють корпорації впроваджувати етичні стандарти і процедури перевірки контрагентів, навчання співробітників, внутрішнього розслідування випадків можливих зловживань – усе це інтегрується у загальну систему корпоративного контролю.

Варто відзначити також роль Державної служби фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг) – вона виконує функцію національної фінансової розвідки, приймаючи та аналізуючи повідомлення про підозрілі операції від суб'єктів первинного фінмоніторингу. Держфінмоніторинг узагальнює інформацію і передає матеріали до правоохоронних органів у разі виявлення ознак злочинів. Крім того, цей орган забезпечує координацію національної системи протидії відмиванню коштів, представляє Україну у FATF та аналогічних міжнародних мережах, проводить оцінку ризиків на національному рівні. Для корпоративного сектору аналітичні звіти Держфінмоніторингу

та методичні рекомендації стають джерелом актуальної інформації про схеми відмивання, типології підозрілих операцій, критерії ризику тощо.

Щодо аудиту, в Україні створено окрему систему регулювання аудиторської діяльності. Аудитори та аудиторські фірми підпорядковуються положенням закону про аудит (від 2018 р. із наступними змінами) та знаходяться під наглядом Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. Для корпоративного управління це означає, що якість аудиту забезпечується контролем з боку держави та професійного регулятора, який проводить перевірки якості аудиторських послуг, сертифікацію аудиторів тощо. У банківському секторі НБУ висуває додаткові вимоги: банки повинні обирати аудитора з переліку, погодженого НБУ, та подавати йому розширений пакет звітності; результати аудиту (аудиторський звіт) банк має оприлюднювати і надсилати регулятору. Таким чином, регуляторна практика в Україні поступово наближається до міжнародних принципів: прозорість аудиторських висновків, незалежність аудитора, регулярна ротація аудиторських компаній для запобігання “звикання” тощо.

Практичний аспект корпоративного управління в Україні відображається у кейсах, які висвітлюються як успішні, так і проблемні. Позитивним прикладом є посилення корпоративного контролю в державному секторі: запровадження незалежних наглядових рад у держкомпаніях, створення комітетів (аудиту, ризиків) при них відповідно до керівних принципів ОЕСР, а також проведення НАЗК оцінки корупційних ризиків на таких підприємствах. Зокрема, НАЗК у 2023–2024 рр. здійснювало аудит низки великих державних компаній і виявило фактори ризику, які потребують усунення [10]. Це свідчить, що механізми фінансового контролю і аудиту поступово впроваджуються, хоча й нерівномірно, у різних секторах. З іншого боку, проблемою лишається недотримання деякими компаніями нових вимог: наприклад, далеко не всі підприємства, для яких антикорупційна програма є обов'язковою, фактично її ухвалили та виконують; трапляються випадки номінального існування комплаєнс-офіцерів без реального впливу на процеси.

У цілому, український досвід демонструє поступове вибудовування інституційного каркасу фінансового моніторингу та аудиту в корпоративному управлінні. Законодавча база створена й продовжує вдосконалюва-

тися, регулятори активізували контроль, а компанії – особливо ті, що прагнуть виходити на міжнародні ринки або залучати іноземні інвестиції – змушені підвищувати стандарти прозорості та підзвітності. Наступним кроком має стати зміна корпоративної культури у бік нетерпимості до фінансових зловживань і розуміння, що інвестиції у системи контролю (ІТ-рішення для моніторингу транзакцій, навчання персоналу, залучення професійних аудиторів) є довгостроково вигідними для бізнесу.

Міжнародний досвід у сфері фінансового моніторингу та аудиту надає цінні орієнтири для України. Багато країн удосконалили своє законодавство після резонансних випадків корпоративних шахрайств або штрафів за порушення AML-регуляцій. Європейський Союз за останні роки прийняв кілька важливих директив з фінансового моніторингу (Четверта і П'ята директиви ЄС з протидії відмиванню коштів 2015/2018 рр., зараз готується Шоста), що зобов'язали країни-члени створювати реєстри бенефіціарних власників, посилити контроль за віртуальними активами, запровадити більш жорсткі санкції для порушників. У контексті корпоративного управління це означає, що компанії в ЄС мусять розкривати структуру власності, забезпечувати доступність інформації про кінцевих бенефіціарів, впроваджувати внутрішні процедури перевірки ділових відносин із PER (Politically Exposed Persons, політично значущими особами) тощо. Україна, прагнучи до членства в ЄС, фактично імплементувала ці вимоги у своє законодавство (що й було зроблено законом 2020 р.), та продовжує адаптувати регуляції відповідно до нових стандартів. Це відображається, наприклад, у довічному збереженні статусу публічних діячів (PER) для осіб, які займали визначені публічні посади – український закон тепер, як і міжнародна практика, розглядає таких осіб як ризикових без обмеження строком 3 роки після звільнення [11].

У глобальному масштабі посилюється співпраця між країнами у сфері фінансового моніторингу. Створюються мережі для обміну фінансовою інформацією (Egmont Group об'єднує фінансові розвідки понад 150 країн), укладаються угоди про взаємне визнання та виконання вимог (наприклад, взаємне визнання належної перевірки клієнтів між банками різних країн). Для міжнародних корпорацій, присутніх у багатьох юрисдикціях, це означає необхідність дотримання

одразу кількох режимів комплаєнсу (напр., і американського FCPA/OFAC, і європейських AML-регулювань). Тенденція до глобалізації комплаєнсу призводить і до появи наднаціональних ініціатив: у 2024–2025 рр. очікується запуск нового Європейського органу з питань боротьби з відмиванням грошей (AMLA), який матиме повноваження прямого нагляду за найбільшими транскордонними фінансовими інституціями і координуватиме національні регулятори ЄС. Це безпрецедентний крок, що підкреслює увагу до фінансового моніторингу на найвищому рівні корпоративного регулювання.

У сфері аудиту міжнародний досвід демонструє рух до посилення незалежності та розширення сфери аудиторських перевірок. Після скандалів на зразок Enron і Wirecard багато країн впровадили обов'язкове створення аудиторських комітетів у публічних компаніях, обмеження на надання аудиторами неаудиторських послуг клієнтам, періодичну зміну аудиторських фірм (rotation) для тривалих клієнтів. Також зріс фокус на аудит корпоративного управління: аудитор у своєму звіті часто висловлює думку щодо ефективності внутрішнього контролю і управління ризиками.

Новітні виклики XXI століття впливають як на фінансовий моніторинг, так і на аудит. Цифровізація фінансів (FinTech, цифрові банки, криптовалюти) вимагає від систем моніторингу застосування передових технологій: автоматизовані системи аналізу транзакцій, штучний інтелект для виявлення аномалій, великі дані для оцінки поведінки клієнтів. Компанії, що впровадили такі RegTech-рішення, отримують конкурентну перевагу у вигляді швидшого і точнішого виявлення підозрілих дій, проте вимагають інвестицій та компетентного персоналу для їх обслуговування. Кіберризики і ризики витоку даних також стали частиною порядку денного аудиту та комплаєнсу, оскільки фінансова інформація та системи обробки платежів мають бути захищені від зовнішніх втручань.

Геополітичні фактори істотно впливають на корпоративний сектор: війна та міжнародні санкції зобов'язують українські компанії ретельніше перевіряти контрагентів і контролювати їхню присутність у санкційних списках. Фінансовий моніторинг після 2022 року охоплює перевірку клієнтів на зв'язки з державами-агресорами, моніторинг транзакцій із ризиковими юрисдикціями та блокування активів підсанкційних осіб. НАЗК створило

список міжнародних спонсорів війни та закликає корпорації дотримуватися принципів доброчесності, припиняючи діяльність у країні-агресорі [12]. Таким чином, ESG-фактори (екологія, соціальна відповідальність, корпоративне управління) дедалі тісніше переплітаються з фінансовим моніторингом, формуючи вимогу до прозорості не лише у фінансах, а й у ділових зв'язках і цінностях компаній.

Отже, міжнародний досвід свідчить про конвергенцію напрямів: фінансовий моніторинг, аудит, управління ризиками та комплаєнс розглядаються як єдина екосистема, що забезпечує цілісне корпоративне управління. Українським компаніям і регуляторам доцільно переймати ці практики, адаптуючи їх до локальних умов, аби підвищити інвестиційну привабливість і стійкість бізнесу до сучасних викликів.

Висновки. Інтеграція фінансового моніторингу в корпоративне управління є необхідною умовою запобігання фінансовим злочинам і зловживанням. Україна, прийнявши нове законодавство з питань фінансового моніторингу у 2020 році, значно наблизилася до міжнародних стандартів. Впровадження ризико-орієнтованого підходу, розширення кола суб'єктів фінмоніторингу (включно з аудиторськими та консалтинговими компаніями, операторами віртуальних активів) та посилення вимог ідентифікації клієнтів закладають основу для більш ефективного контролю фінансових потоків. Це підвищує довіру до корпоративного сектора з боку інвесторів і міжнародних партнерів, демонструючи готовність українського бізнесу працювати “в білу” та протидіяти відмиванню коштів.

1. Аудит – це критичний компонент належного корпоративного управління. Наявність незалежної і професійної аудиторської функції забезпечує перевірку правильності фінансової звітності, а також моніторинг ефективності систем внутрішнього контролю. У корпоративному секторі України поступово впроваджуються кращі практики: створення аудиторських комітетів у наглядових радах, запровадження внутрішнього аудиту у великих компаніях, залучення зовнішніх аудиторів для оцінки окремих аспектів діяльності (наприклад, підтвердження справедливості значних правочинів). Ці кроки підсилюють підзвітність менеджменту перед власниками

і зменшують ризик невиявлених проблем у фінансах компанії.

2. Роль регуляторів та профільних органів (таких як НБУ, НАЗК, Держфінмоніторинг тощо) є визначальною у встановленні “правил гри” та нагляді за їх дотриманням. НБУ, виконуючи нагляд за банківською системою, вимагає від фінансових установ впровадження ефективних програм фінансового моніторингу та контролює їх виконання. НАЗК, через вимоги антикорупційного законодавства, стимулює підприємства запроваджувати антикорупційні політики, що є частиною культури належного управління. Співпраця між різними регуляторами та обмін інформацією (наприклад, банками з Держфінмоніторингом) забезпечують цілісність національної системи фінансової безпеки та створюють середовище, сприятливе для доброчесного бізнесу.

3. Сучасні виклики і тенденції вимагають постійного оновлення підходів до фінансового моніторингу та аудиту. Технологічні новації (цифрові платформи, криптовалюти) породжують як нові можливості для бізнесу, так і ризики, котрі потрібно відстежувати. Геополітичні фактори (зокрема, санкції, війна) вимагають від компаній більш ретельної перевірки своїх партнерів і джерел фінансування. У цих умовах на перший план виходить концепція стійкого корпоративного управління, яка поєднує фінансову результативність зі строгим дотриманням нормативних та етичних стандартів. Міжнародні тенденції (наприклад, поява наднаціональних регуляторів типу AMLA в ЄС, розвиток стандартів ESG-аудиту) свідчать, що роль фінмоніторингу та аудиту буде тільки посилюватися, а вимоги до корпорацій – зростатимуть.

На завершення, можна рекомендувати українським компаніям вже сьогодні впроваджувати найкращі практики фінансового моніторингу та аудиту, не чекаючи законодавчих приписів. Прозоре корпоративне управління забезпечує стратегічні переваги – від довіри інвесторів до зниження вартості капіталу й зростання репутації. Ефективність можлива лише за спільних зусиль держави, бізнесу та освіти у вдосконаленні нормативної бази, саморегуляції й підготовці фахівців. Комплексний підхід зробить фінансовий моніторинг і аудит дієвими інструментами сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Best practice for corporate governance and benefits for audit assurance. GGI Global Alliance AG. URL: <https://www.ggi.com/news/corporate-governance/best-practice-for-corporate-governance-and-benefits-for-audit-assurance> (дата звернення: 21.09.2025).
2. Кознова О. (2020) Контроль грошових переказів і нові штрафи для бізнесу: набув чинності Закон про фінмоніторинг. Think Brave. URL: https://biz.ligazakon.net/news/194872_kontrol-groshovikh-perekazv--nov-shtrafi-dlya-bznesu-nabuv-chinnost-zakon-pro-fnmonitoring (дата звернення: 21.09.2025).
3. Волошина О. В. (2023) Внутрішній аудит у корпоративному управлінні. Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». Київ, 6 с.
4. Самошкіна І. Д., Король К. П. (2022) Фінансовий моніторинг в системі стратегічного управління розвитку торговельного підприємства. *Editorial Board*, 2022, с. 191.
5. Литвиненко Є. О. (2024) Корпоративне управління у оптимальному соціоекономічному існуванні фінансових установ у макроекономічному середовищі. *The 10th International scientific and practical conference "Science and society: modern trends in a changing world" (2–4 вересня 2024 р.)*. Vienna: MDPC Publishing, 277 с.
6. Corporate Governance in Ukraine. CEE Legal Matters. URL: <https://ceelegalmatters.com/corporate-governance-2023/corporate-governance-ukraine-2023> (дата звернення: 21.09.2025).
7. Національний банк України (2025) Financial Monitoring – Compliance Monitoring in Banking. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 21.09.2025).
8. Міністерство юстиції України (2021) Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство юстиції України : Наказ Міністерства юстиції України від 10.09.2021 № 3201/5. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1210-21> (дата звернення: 21.09.2025).
9. Financial Monitoring. National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/en/supervision/monitoring> (дата звернення: 21.09.2025).
10. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) (2025) Антикорупційні програми юридичних осіб. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/departament-organizatsiyi-roboty-iz-zapobigannya-ta-vyuvlennya-koruptsiyi/spivpratsya-z-biznesom> (дата звернення: 21.09.2025).
11. GPA (2020) On April 28, 2020, the new Law of Ukraine "On Financial Monitoring" enters into force (Основні новації Закону про фінмоніторинг). GPA Newsletter. 08.04.2020. URL: <https://gpa.ua> (дата звернення: 21.09.2025).
12. Siutkin M. (2025) NAZK Extends Invitation to CEOs of International Companies Linked to Russian War Effort to Witness Ukraine's Struggle. LinkedIn. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/nazk-extends-invitation-ceos-international-companies-linked-siutkin> (дата звернення: 21.09.2025).

REFERENCES:

1. Best practice for corporate governance and benefits for audit assurance. GGI Global Alliance AG. Available at: <https://www.ggi.com/news/corporate-governance/best-practice-for-corporate-governance-and-benefits-for-audit-assurance> (accessed September 21, 2025).
2. Koznova O. (2020) Kontrol hroshovykh perekaziv i novi shtrafy dlia biznesu: nabuv chynnosti Zakon pro finmonitorynh [Control of money transfers and new fines for business: the Law on financial monitoring entered into force]. Think Brave. Available at: https://biz.ligazakon.net/news/194872_kontrol-groshovikh-perekazv--nov-shtrafi-dlya-bznesu-nabuv-chinnost-zakon-pro-fnmonitoring (accessed September 21, 2025). (in Ukrainian)
3. Voloshyna O. V. (2023) Vnutrishnii audyt u korporatyvnomu upravlinni [Internal audit in corporate governance]. National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics", Kyiv, 6 p. (in Ukrainian)
4. Samoshkina I. D., Korol K. P. (2022) Finansovyi monitorynh v systemi stratehichnoho upravlinnia rozvytku torhovelnoho pidpriemstva [Financial monitoring in the system of strategic management of the development of a trade enterprise]. *Editorial Board*, p. 191. (in Ukrainian)
5. Lytvynenko Ye. O. (2024) Korporativne upravlinnia u optymalnomu sotsioekonomichnomu isnuvanni finansovykh ustanov u makroekonomichnomu seredovyshchi [Corporate governance in the optimal socio-economic existence of financial institutions in the macroeconomic environment]. *The 10th International Scientific and Practical Conference "Science and Society: Modern Trends in a Changing World"* (Vienna, Austria, September 2–4, 2024). Vienna: MDPC Publishing, 277 p. (in Ukrainian)
6. Corporate Governance in Ukraine. CEE Legal Matters. Available at: <https://ceelegalmatters.com/corporate-governance-2023/corporate-governance-ukraine-2023> (accessed September 21, 2025).

7. National Bank of Ukraine (2025) Financial Monitoring – Compliance Monitoring in Banking. Official website of the NBU. Available at: <https://bank.gov.ua> (accessed September 21, 2025).
8. Ministry of Justice of Ukraine (2021) Pro zatverdzhennia Polozhennia pro zdiisnennia finansovoho monitorynhu sub'iektamy pervynnoho finansovoho monitorynhu... [On approval of the Regulation on financial monitoring by primary monitoring entities and supervision by the Ministry of Justice of Ukraine: Order No. 3201/5 dated September 10, 2021]. Legislation of Ukraine Database / Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1210-21> (accessed September 21, 2025). (in Ukrainian)
9. Financial Monitoring. National Bank of Ukraine. Available at: <https://bank.gov.ua/en/supervision/monitoring> (accessed September 21, 2025).
10. National Agency on Corruption Prevention (NAZK) (2025) Antykoruptsiini prohramy yurydychnykh osib [Anti-corruption programs of legal entities]. Available at: <https://nazk.gov.ua/uk/departament-organizatsiyi-roboty-iz-zapobigannya-ta-vyyavlennya-koruptsiyi/spivpratsya-z-biznesom> (accessed September 21, 2025). (in Ukrainian)
11. GPA (2020) On April 28, 2020, the new Law of Ukraine "On Financial Monitoring" enters into force (Main innovations of the Law on Financial Monitoring). GPA Newsletter, April 8, 2020. Available at: <https://gpa.ua> (accessed September 21, 2025).
12. Siutkin M. (2025) NAZK Extends Invitation to CEOs of International Companies Linked to Russian War Effort to Witness Ukraine's Struggle. LinkedIn. Available at: <https://www.linkedin.com/pulse/nazk-extends-invitation-ceos-international-companies-linked-siutkin> (accessed September 21, 2025).